KNMvD Standpunt
Onbedwelmd slachten

- De KNMvD is tegen het onbedwelmd slachten van dieren.
- Bij onbedwelmd slachten wordt het welzijn van runderen, schapen en geiten door vermijdbare pijn, angst en stress onaanvaardbaar geschaad.
- De acceptatie en toepassing van effectieve reversibele bedwelming binnen religieuze gemeenschappen moet worden bevorderd, waarbij

1. Aanleiding

Binnen de Europese Unie geldt als hoofdregel dat dieren vóór de slacht worden bedwelmd. Verordening (EG) nr. 1099/2009 maakt onder voorwaarden een uitzondering mogelijk voor slacht volgens religieuze riten in een slachthuis.

Bij het onbedwelmd slachten van runderen, schapen en geiten is volgens de KNMvD sprake van onaanvaardbare aantasting van het dierenwelzijn door vermijdbare pijn, angst en stress. Dit wordt veroorzaakt door:

- De stressvolle fixatie van het dier;
- De toegebrachte halssnede waarbij verschillende, van zenuwweefsel voorziene, weefsels worden gekliefd;
- Het risico op het inademen van bloed en pensinhoud;
- De ademnood die kan optreden door zenuwbeschadiging van de nervus vagus en de nervus phrenicus, met onder meer het ontbreken van de hoestreflex als gevolg;
- De mogelijkheid van stress als gevolg van een plotselinge bloeddrukdaling. Bij runderen wordt dit versterkt doordat de arteria vertebralis, die deels de bloedvoorziening naar de hersenen verzorgt, niet wordt doorgesneden waardoor het langer kan duren voordat het dier zijn bewustzijn verliest.

2. Standpunt KNMvD

De KNMvD is tegen het onbedwelmd slachten van dieren. Ondanks de regels die voortkomen uit het convenant ‘Onbedwelmd slachten volgens religieuze riten’ en de wettelijke uitwerking daarvan, is het welzijn van dieren tijdens het onbedwelmd slachten nog steeds onaanvaardbaar aangetast.

Verbetering van de omstandigheden van onbedwelmde slacht zou de aantasting van het dierenwelzijn kunnen beperken. Tot op heden is het echter niet mogelijk om bij het onbedwelmde slachtproces het welzijnsniveau van een bedwelmde slacht te evenaren. De KNMvD pleit daarom voor een wettelijke verplichting tot effectieve bedwelming voorafgaand aan de slacht, ongeacht de toegepaste slachtmethode.

Dierenartsen die betrokken zijn bij het toezicht op de onbedwelmde slacht kunnen naleving van de regels controleren en zo nodig ingrijpen, maar kunnen de pijn en stress van fixatie en aansnijden bij bewustzijn niet voorkomen. Dit brengt voor de toezichthoudend dierenarts een fundamentele professionele spanning mee in relatie tot de veterinaire Eed en de Code voor de Dierenarts.

Sinds 2018 is ook de juridische context veranderd:

- Het Hof van Justitie van de Europese Unie oordeelde in 2020 dat lidstaten reversibele, niet-dodelijke bedwelming bij rituele slacht mogen verplichten.
- Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens oordeelde in 2024 dat de Vlaamse en Waalse verplichting tot voorafgaande bedwelming geen schending vormde van de vrijheid van godsdienst of het discriminatieverbod.

Zolang het onbedwelmd slachten als uitzondering wettelijk is toegestaan, moet aantasting van dierenwelzijn zo veel mogelijk worden beperkt. De KNMvD doet daarvoor de volgende aanbevelingen:

- Het blijven toepassen en actualiseren van alle aantoonbaar effectieve technische verbeteringen van het slachtproces, mede op basis van adviezen van de Wetenschappelijke Adviescommissie Onbedwelmd Ritueel Slachten.
- Slachthuizen waar onbedwelmd geslacht wordt, moeten door het opstellen en uitvoeren van protocollen en verbeterplannen gericht werken aan dierenwelzijn. De voortgangsbewaking daarvan moet goed geborgd zijn.
- De acceptatie van (reversibele) bedwelming binnen religieuze gemeenschappen moet worden bevorderd, waarbij de overheid een stimulerende rol heeft.
- De overheid moet samen met religieuze gemeenschappen blijven streven naar het terugdringen van het aantal onbedwelmd geslachte dieren, afgestemd op de Nederlandse behoefte.
- Het realiseren van duidelijke, bij voorkeur Europees geharmoniseerde consumenteninformatie over de toegepaste slacht- en bedwelmingsmethode.
- Zolang onbedwelmd aansnijden wettelijk is toegestaan, verdient directe nabedwelming de voorkeur boven standaard wachten tot het einde van de maximale termijn van 40 seconden.

3. Overwegingen

3.1 Wetgeving

Sinds januari 2018 gelden aanvullende regels voor het onbedwelmd slachten, die het welzijn van de dieren moeten verbeteren.

Wanneer dieren na de halssnede niet binnen 40 seconden het bewustzijn hebben verloren, moeten ze alsnog bedwelmd worden. In de praktijk blijkt dat dit bij veel runderen nodig is. Gedurende deze periode lijden deze dieren onnodig. Bovendien ervaren de dieren stress door de noodzakelijke fixatie en pijn van de halssnede, die bij bewustzijn wordt toegebracht. Wanneer dieren binnen 40 seconden alsnog bedwelmd worden, voldoet het vlees niet altijd meer aan de religieuze eisen en wordt het soms ook verkocht als regulier vlees. Voor consumenten is dit niet duidelijk.

De rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Unie uit 2020 en het Europees Hof voor de Rechten van de Mens uit 2024 bevestigt dat staten, na een zorgvuldige belangenafweging, voorafgaande reversibele bedwelming bij religieuze slacht mogen verplichten. Deze rechtspraak wijzigt de Nederlandse uitzondering niet automatisch, maar verruimt wel de juridisch verdedigbare beleidsopties.

In juni 2025 is een initiatiefwetsvoorstel ingediend dat onder meer strekt tot het opheffen van de uitzondering op de bedwelmingsplicht voor religieuze slacht. Zolang dit voorstel niet is aangenomen en in werking is getreden, blijft het bestaande juridische kader van toepassing.

3.2 Alternatieven

Met name de omstandigheden waaronder het onbedwelmd slachten wordt uitgevoerd hebben grote invloed op het dierenwelzijn. Zo zorgen de fixatiemethoden die nodig zijn om een dier onbedwelmd te slachten voor veel stress. Er zijn alternatieve methoden van fixatie ontwikkeld waarbij de dieren niet op hun zij of rug worden gekanteld, maar in staande positie worden geslacht. Te allen tijde moet het fixatieapparaat passend zijn voor het dier dat wordt geslacht.

Verder kunnen dieren direct na het aanbrengen van de halssnede worden nabedwelmd, in plaats van pas wanneer de maximale termijn van 40 seconden is verstreken. Directe nabedwelming verkort de periode waarin dieren de gevolgen van de halssnede bij bewustzijn ondergaan.

Het aanpassen van de omstandigheden kan de situatie weliswaar verbeteren, maar daarmee wordt nooit hetzelfde niveau van dierenwelzijn bereikt als bij een correct uitgevoerde bedwelmde slacht. Een beter alternatief is het toedienen van elektrische bedwelming voorafgaand aan de halssnede. De acceptatie van dergelijke (reversibele) bedwelmingsmethoden zou bevorderd moeten worden.

3.3 Rol van de NVWA-dierenarts

Bij ieder dier dat onbedwelmd ritueel geslacht wordt moet een toezichthoudend dierenarts van de NVWA aanwezig zijn.

Dierenartsen zijn opgeleid om te waken over de gezondheid en het welzijn van dieren en hebben de verantwoordelijkheid om deze maatschappelijke belangen te borgen. NVWA-dierenartsen geven aan dat onder de huidige omstandigheden het welzijn van met name runderen nog steeds ernstig is aangetast. Dit wordt veroorzaakt door de stressvolle fixatie, de halssnede die bij bewustzijn wordt toegebracht en de periode van lijden die voorafgaat aan het bewustzijnsverlies. Ook moeten dieren regelmatig na de wettelijke 40 seconden nabedwelmd worden, wat betekent dat het dier nog steeds tekenen van bewustzijn toont. Voor deze dieren heeft de rituele halssnede binnen de wettelijke grens van 40 seconden dus niet geleid tot verlies van het bewustzijn en zij kunnen daarom nog steeds pijn ervaren.

Voor toezichthoudend dierenartsen bestaat een fundamentele professionele spanning bij toezicht op slacht zonder voorafgaande bedwelming. Zij kunnen toezien op naleving en ingrijpen wanneer wettelijke grenzen worden overschreden, maar kunnen de welzijnsaantasting die inherent is aan fixatie en aansnijden bij bewustzijn niet voorkomen. Er ontstaat voor de toezichthoudend dierenarts een conflict tussen zijn/haar zorgplicht (zoals vastgelegd in de Code voor de Dierenarts) en de wettelijke toezichtstaak. De wettelijke opdracht ontslaat overheid en sector daarom niet van de verantwoordelijkheid om de praktijk verder terug te dringen en voorafgaande bedwelming als norm te bevorderen.